

KESKKONNAMINISTEERIUM

Uuring "Põhikooli ja gümnaasiumi RÕK läbiva teema "keskkond ja jätkusuutlik areng" rakendamisesest mitteformaalses keskkonnahariduses"

Ülevaade uuringu tulemustest

Jaan Urb

31. märts 2017

Ettekande teemad

- Ülevaade uuringust:
 - Eesmärgid ja metoodika
 - Jätkusuutliku arengu põhiküsimuste käsitlemine aktiivõppeprogrammidest
 - Täienduskoolitus
 - Hinnangud keskkonnahariduse portaalile

Uuringu taust

- Mitteformaalsel keskkonnaharidust pakub enam kui 120 organisatsiooni, ka õppeprogramme on rohkesti (portaalis enam kui 900).
- Lisaks looduse tundmisele on üha olulisemaks muutumas keskkonnahoidlike tarbimisharjumuste kujundamine ja ökosüsteemiteenuste mõistmine.
- Läbiva teema “keskkond ja jätkusuutlik areng” käsitlemisega taotletakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks.
- Ministeeriumid leiavad, et nii formaalse kui ka mitteformaalse hariduse ümbermõtestamine jätkusuutlikku arengut toetavaks võiks edeneda jõudsamalt.

Uuringu eesmärgid

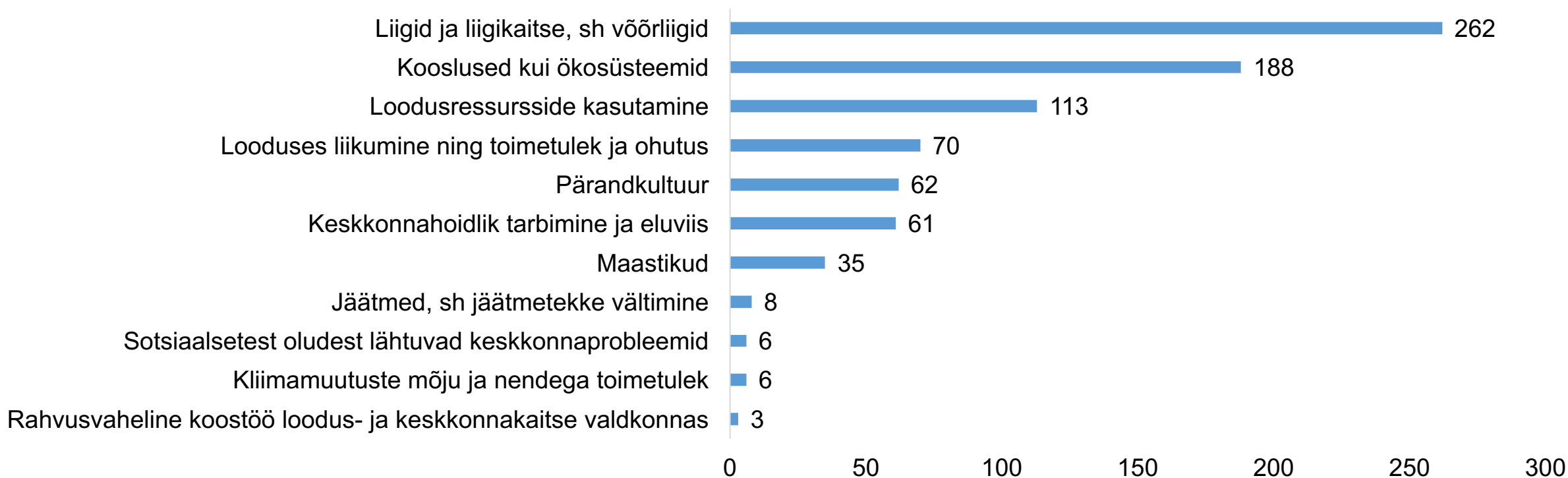
1. Saada ülevaade sellest, kuivõrd mitteformaalset loodus- ja keskkonnaharidust pakkuvad keskused käsitlevad oma põhikooli- ja gümnaasiumi õpilastele suunatud aktiivõppeprogrammides säästva arengu põhimõtteid ning kujundavad õpilaste keskkonnahoidlikke väärtushinnanguid.
2. Saada ülevaade 2013-2015 programmi “Keskkonnahariduse arendamine” raames korraldatud mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistidele mõeldud täienduskoolitusel omandatud teadmiste ja oskuste rakendamisest praktikas.
3. Saada sisend keskkonnahariduskeskustes töötavate mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistide täienduskoolituste kavandamiseks.
4. Saada sisend portaali www.keskkonnaharidus.ee võimalikeks arendustöödeks.

Uuringu metoodika

Uurimisküsimused	Meetodid
<ul style="list-style-type: none">Mil määral käsitletakse loodus- ja keskkonnahariduskeskuste poolt pakutavates põhi- ja gümnaasiumiastmele mõeldud aktiivõppeprogrammides jätkusuutliku arenguga seotud teemasid?Millised on positiivsed küljed ja puudujäägid jätkusuutliku arengu põhimõtete käsitlemisel keskuste pakutavates aktiivõppeprogrammides?Kuivõrd kujundatakse õppe kaudu õpilaste keskkonnahoidlikke väärtushinnanguid?	<ul style="list-style-type: none">Kvantitatiivne kontentanalüüsFookusgrupi intervjuudVeebiküsitlus
<ul style="list-style-type: none">Kas ja kuidas kasutavad Keskkonnaministeeriumi initsiatiivil 2013-2015 Tallinna Ülikooli poolt korraldatud täiendkoolitusel osalenud mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistid kursusel omandatud praktikas?Mis takistab omandatud teadmiste ja oskuste rakendamist praktikas?	<ul style="list-style-type: none">VeebiküsitlusFookusgrupi intervjuud
<ul style="list-style-type: none">Milline on mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistide täiendkoolituse vajadus?Millistest teadmistest ja oskustest on puudus?Mis teemadel täienduskooolitusi soovitakse?	
<ul style="list-style-type: none">Kui kasutajasõbralik on portaal www.keskkonnaharidus.ee (nii info otsija kui sisestaja vaatenurgast)?Milline on hinnang sealse info olemasolule ja kvaliteedile?Mida peaks muutma?	<ul style="list-style-type: none">VeebiküsitlusFookusgrupi intervjuudEksperthinnang

Pakutavad **aktiivõppe**programmid

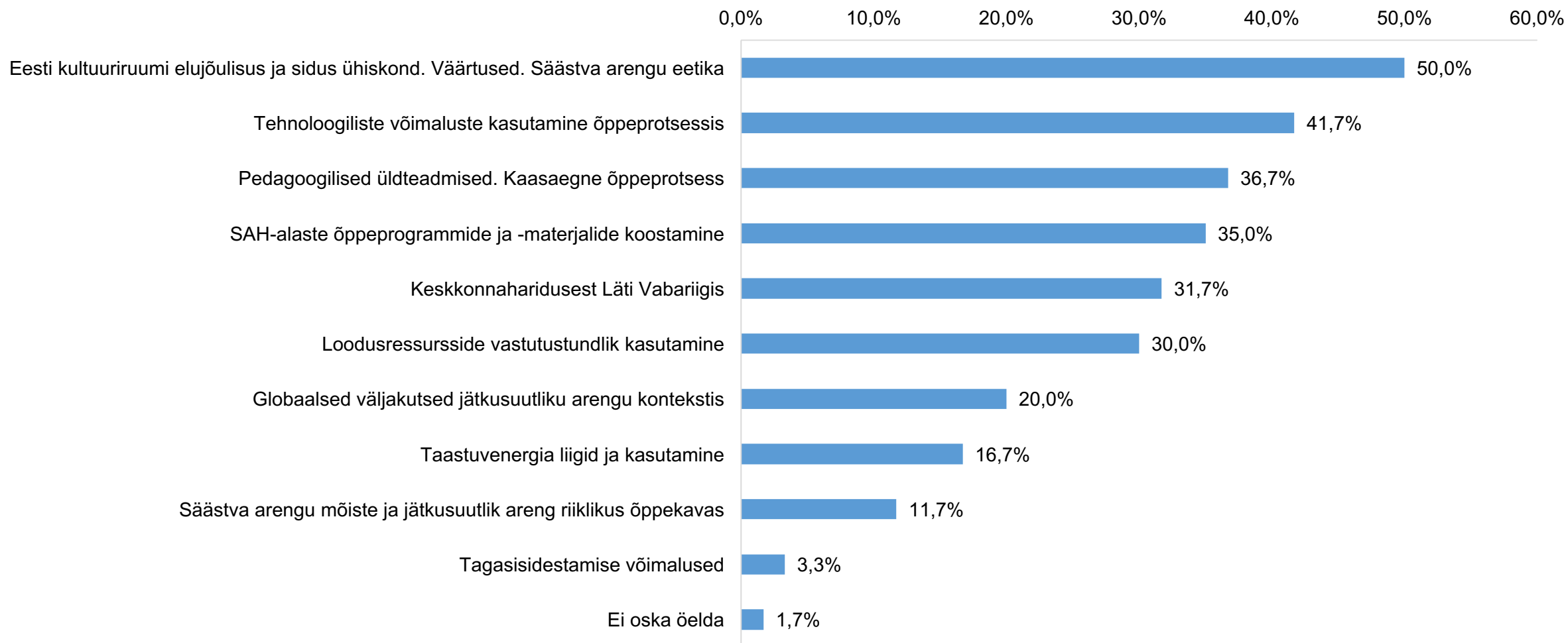
- Keskkonnahariduse portaali andmetele tuginedes koostati programmide ülevaade (910), millest eemaldati analüüsitavatele teemadele mitte vastavad (96), tulemusena saadi brutovalim (814). Juhuvalimi põhimõtet kasutades moodustati programmide netovalim (126).

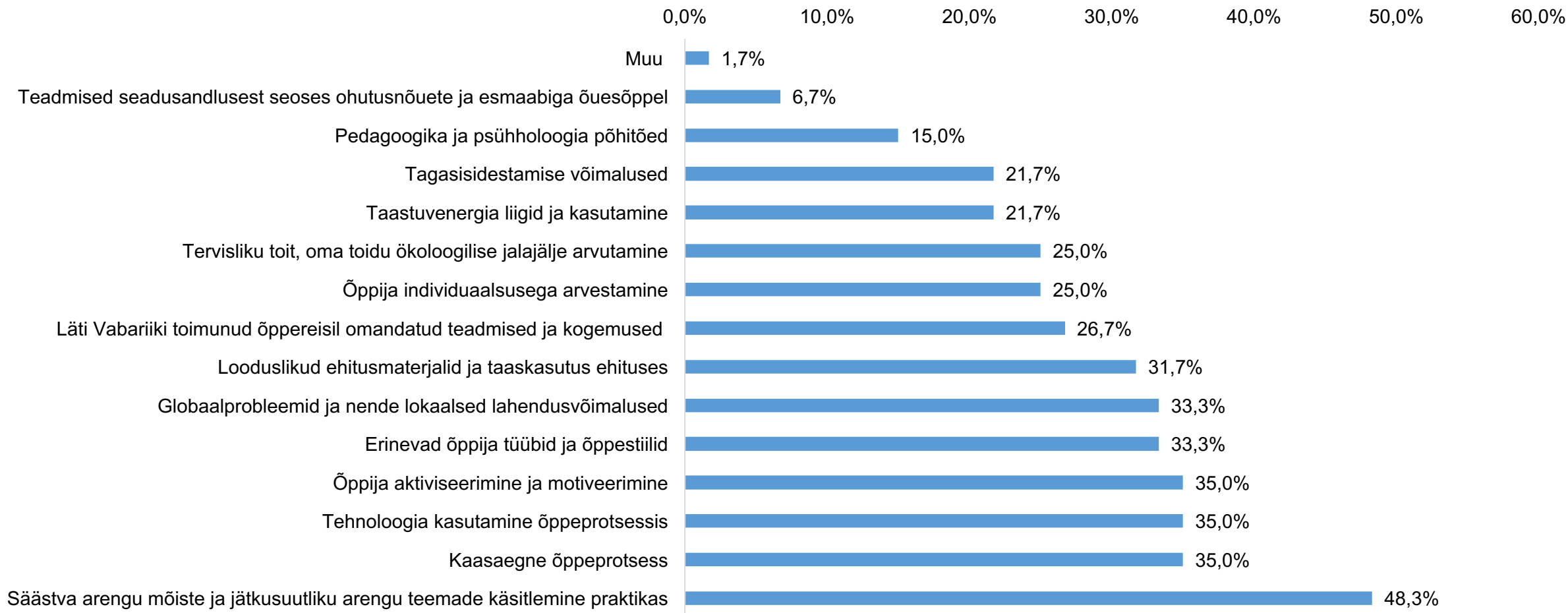
Peamised leiud

- Põhikooli- ja gümnaasiumiastmele pakutakse kõige rohkem üldiseid loodus- ja keskkonnahariduse teemasid käsitlevaid programme – kooslused, liigid ja liigikaitse, loodusressursside kasutamine – ja kõige vähem spetsiifilisematel teemadel õppeprogramme – kliimamuutused, jäätmed, sotsiaalsetest oludest tulenevad keskkonnaprobleemid, rahvusvaheline koostöö.
- Vene keeles läbi viidavaid programme on võrdlemisi vähe ja mida spetsiifilisem teema, seda väiksem on valik.
- Suur hulk programmidest on kohandatav erinevatele vanuseastmetele. Kõige rohkem õppeprogramme leidub I kooliastmele, kõige vähem gümnaasiumile.
- Ligi 70% õppeprogrammides käsitletakse muuhulgas ka jätkusuutliku arengu põhimõtteid ja eesmäärke. Riikliku õppekavaga on seotud peaaegu kõik.
- Suures osas pakutavates programmides on rõhuasetus teadmiste kujundamisel ja oskuste arendamisel (viimase puhul sihtrühma vanuse kasvades aina rohkem) ning väärtushinnangute kujundamine jääb tahaplaanile.

Huvipakkuvamad toimunud **koolituse** teemad

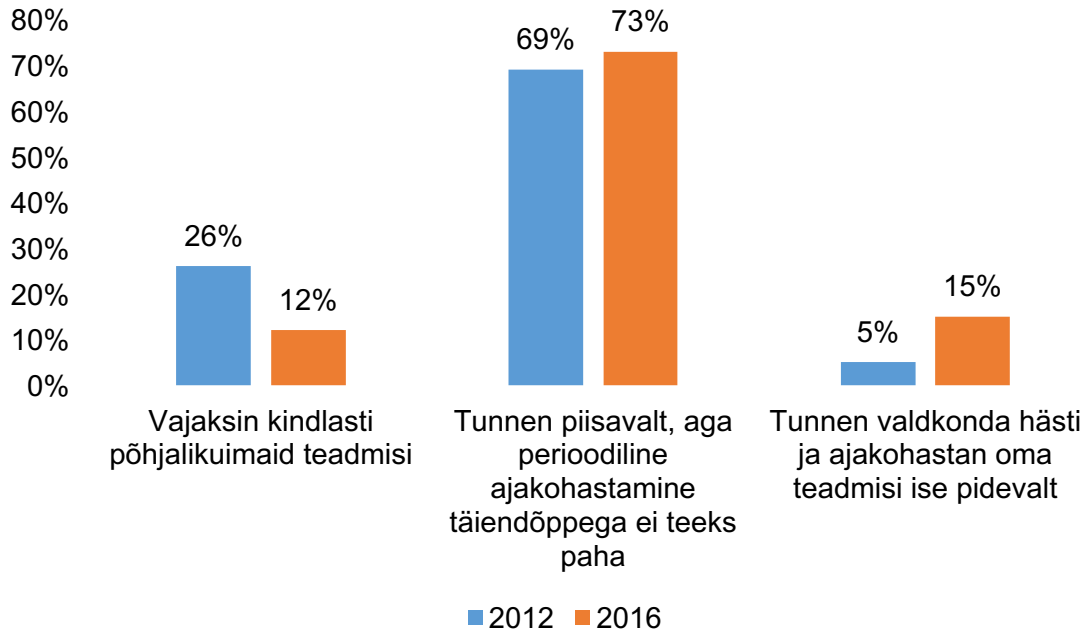

Omandatud teadmiste rakendamine

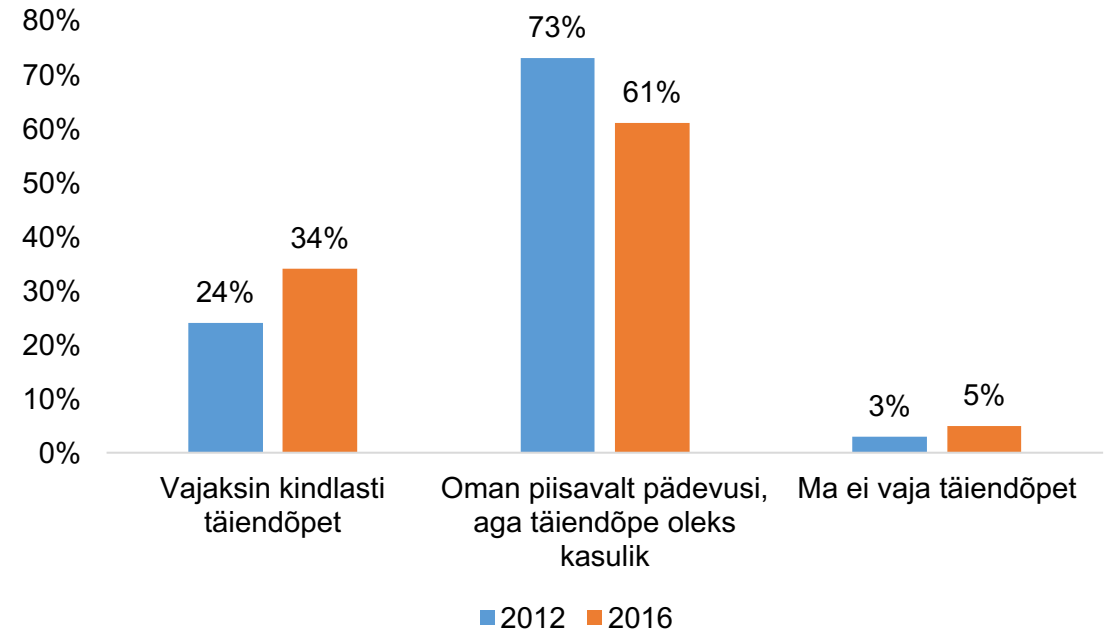

Üldine koolitusvajadus

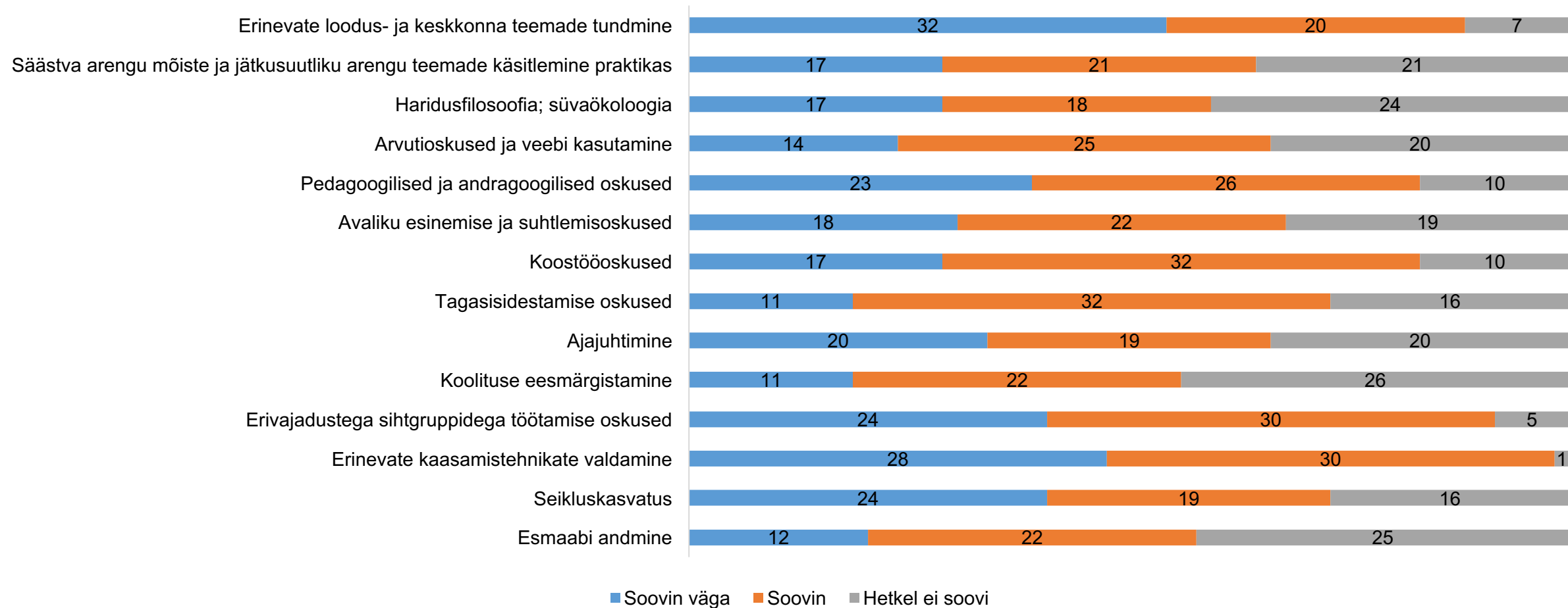
Erialased teadmised

Pedagoogilised ja andragoogilised teadmised

Arendamist vajavad teemavaldkonnad

Peamised leiud

- Suur osa täienduskoolitusel osalenutest tegutsevad jätkuvalt keskkonnahariduse valdkonnas.
- Enamik leiab, et sai koolituselt uusi teadmisi ja oskusi.
- Koolituse õppematerjale hinnatakse asjakohasteks, kuid oma igapäevatöös neid väga ei kasutata. Materjalid andsid pigem mõtlemisainet ja vajadusel saab neid üle lugeda, kuid igapäevaselt kasutatavat on neis vähe.
- Koolitusel osalemine mõjutas peaaegu kõiki – oli neid, kes vaatasid koolituse tulemusena pakutavad õppeprogrammid üle ja käsitlevad neis nüüd rohkem jätkusuutliku arengu temaatikat; neid, kasutavad oma igapäevatöös omandatud meetodeid; ja ka neid, kes otseselt midagi oma töös ei muutunud, kuid muutsid iseenda mõtlemist.
- Omandatud teadmiste ja oskuste rakendamine praktikasse ei ole olnud keeruline – vähemalt küsitlustulemused näitavad seda. Ühe takistava tegurina nimetati tugisüsteemi puudumist, mis näitab, et tarvis oleks jooksvat nõustamist.

Hinnangud **portaalile**

- Vajab kaasajastamist.
- Programmide sisestamise loogika vajab täiendamist. Oluline on, et välja tuleks võtmeteema
- Märksõnu on liiga palju, seega pole otsingust eriti abi.
- Programmide kirjeldused on väga ebaühtlased.
- Esineb turvaauke, näiteks sai/saab programme lisada kellegi poolt kontrollimata.
- Portaal on eeskätt tööriist õpetajatele (ka õpetajad ise kinnitasid seda), aga ka programmide läbiviijatele endile. Õpetajad kasutavad portaali uute programmide otsimiseks ja esmase info saamiseks. Spetsialistid ise hoiavad end portaali abil teiste tegemistega kursis ja koguvad ideid. Portaal koondab kogu vajaliku informatsiooni ühte kohta.

Üldised soovitused

- Mitteformaalse hariduse tähtsus aina suureneb ja seetõttu tuleks selle korraldusele senisest enam tähelepanu pöörata. Formaalset ja mitteformaalset keskkonnaharidust tuleks käsitleda ühtse tervikuna. Kokku tuleks leppida valdkonna strateegilistes eesmärkides, mõõdikutes ja lähiaja prioriteetides.
- Üle vajaks vaatamist praegune projektipõhine rahastussüsteem, mis ei soosi kestuselt pikemate õppeprogrammide korraldamist. Otstarbekas oleks leida proportsioon projektipõhise rahastamise ja näiteks kindla baasrahastuse vahel.
- Valdonna arengu seisukohast on oluline valdkonnaga seotud inimesi koondava võrgustiku, näiteks katusorganisatsiooni loomine.
- Tuleks kaaluda mitteformaalse keskkonnahariduse spetsialistide kutsestandardite väljatöötamist või üldpädevuste kirja panemist. Lähtuvalt sellest on võimalik planeerida edasisi täienduskoolitusi ja tegeleda järelkasvu tagamisega.

Soovitused – rahastussüsteem

- Keskkonnaprogrammi eelarve vähenemise tingimustes tuleks vaadata üle kehtivad rahastuspõhimõtted. Näiteks üheks alternatiiviks võiks olla koolide keskkonnahariduskeskuste poolt pakutavates aktiivõppeprogrammides osalemise toetamise asemel suunata rohkem raha õpetajate koolitamise, rändnäituste ja muude õppevahendite väljatöötamise, mida õpetajad saaksid ise kasutada jne.
- Õpilastega keskkonnahariduslikes programmides osalemise toetamiseks tuleks kaaluda keskkonnaprogrammi kõrval ka teisi võimalusi. Siinkohal võiks suurem roll olla näiteks kohalikel omavalitsustel, kes saaksid tasuda transpordi eest.
- Rahastussüsteem peaks toetama pikemates programmides (sh looduslaagrid) osalemist ja süsteemsemat teemadele lähenemist. Väärtushinnangute kujunemise seisukohalt on oluline, et programmid oleksid ajaliselt pikemad.

Soovitused – programmid

- Oluline on teadlikkuse tõstmine. Jätkusuutlik areng peaks saama koolikultuuri lahutamatuks osaks.
- Koolitama peaks õpetajaid, et nad oskaksid ka ise programme läbi viia. Lisaks tuleks arendada nn seljakotiprogramme.
- Programmides osalemine peab olema eelnevalt mõtestatud ja ette valmistatud.
- Ideaalis võiks iga keskus pakkuda põhiprogramme ja lisaks neid, mille osas neil on parim kompetents. See eeldab keskuste omavahelist koostööd ja rahastuspõhimõtete muutmist.
- Senisest enam tuleks pöörata tähelepanu lasteaialastele.
- Mitteformaalset keskkonnaharidust võiks näha kui ühte lõimumise vahendit.
- Keskkonda ja säästvat arengut ei tohiks õpetada ainult läbi probleemide. Vastasel juhul seostub keskkond õpilaste jaoks vaid kõige halvaga ja taoline käsitus mõjub õpilaste motivatsioonile pärssivalt.

Soovitused – täienduskoolitus

- Üksikute koolitusprogrammide korraldamisest ei piisa. Vajadused on erinevad ja seetõttu on kõigile sobiva koolituse kokku panemine keeruline. Üheks võimaluseks on regulaarsete keskkonnahariduskeskuste spetsialistide kokkusaamiste korraldamine, kus on võimalik vahetada teadmisi ja oskusi ning üksteiselt õppida.
- Jätkusuutliku arengu hariduse edasiandmisel on tähtsaim küsimus, kuidas kanda teadmisi üle väärtushinnangutesse ja käitumisse. Sellest tulenevalt on oluline, et programmide läbiviijad uuendaksid süstemaatiliselt oma teadmisi erinevate õppemeetodite ja -vormide osas. Vastava nõude saaks sätestada spetsialisti kutsestandardis.
- Täienduskoolituse korraldamisel tuleks arvestada, et rõhuasetus oleks praktilistel tegevustel: teoreetilised teadmised tuleb mõtestada/kinnistada läbi praktika.
- Spetsialistidel peab olema võimalus saada ka jooksvalt nõu ja abi. Viimane ei pea olema tingimata konsultatsiooni vormis. Üheks võimaluseks on erinevate juhendmaterjalide väljatöötamine.
- Täienduskoolituste ettevalmistamisel, aga ka jooksva konsultatsiooni pakkumisel on oluline teha koostööd kõrgkoolide ja teiste koolitust pakkuvate vastavas temaatikas pädevate organisatsioonidega.

Täna kuulamast!

OÜ Cumulus Consulting

Address: Tartu mnt 25-4,
10117 Tallinn (II korrus)

Tel: +372 55 652 383

E-mail: jaan.urb@cumulus.ee